

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk

w sprawie **B. M.** ,
uniewinnionego od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 197 § 1 k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej
na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 9 kwietnia 2024 r.
wniosku obrońcy oskarżonego o wyłączenie sędziego SN Jerzego Grubby od udziału
w sprawie o sygn. akt II KK 549/22
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. *a contrario* w zw. z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym

p o s t a n o w i ł:

pozostawić bez rozpoznania wniosek obrońcy oskarżonego B. M. o wyłączenie sędziego SN Jerzego Grubby od udziału w sprawie o sygn. akt II KK 549/22.

UZASADNIENIE

W dniu 18 marca 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo procesowe obrońcy oskarżonego B. M. (datowane na 13 stycznia 2024 r.) stanowiące wniosek o wyłączenie sędziego SN Jerzego Grubby od udziału w sprawie rozpoznania kasacji wniesionych przez oskarżyciela publicznego oraz pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej K. J. na niekorzyść oskarżonego B. M. , na podstawie art.

41 § 1 k.p.k., ze względu na okoliczności mogące wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego.

W uzasadnieniu wniosku jego autor w pierwszej kolejności wskazał, że sędzia SN Jerzy Grubba jest jednym z sygnatariuszy listu 30 Sędziów SN złożonego 17 stycznia 2022 r., w którym sędziowie Ci odmówili orzekania wspólnie z innymi sędziami, których określili mianem „neo-sędziów”. Okoliczność ta, zdaniem obrońcy, może mieć realne przełożenie na grunt przedmiotowej sprawy i jej oceny dokonanej przez sędziego SN Jerzego Grubbę bowiem, że na temat oskarżonego (prawomocnie uniewinnionego) szkalujące artykuły (związane bezpośrednio z tą sprawą) na łamach czasopisma N. pisała redaktor A. Ż. , która w ostrych słowach pisała artykuły dotyczące reformy sądów. Zależność – pomiędzy aktywnością prasową dotyczącą niniejszej sprawy, a zaangażowaniem wyznaczonego do jej prowadzenia sędziego w spór toczący się w kwestii obsady sądów i sposobu powoływania sędziów – zdaniem obrońcy oskarżonego należy traktować jako tego rodzaju powiązanie, które powoduje, iż spojrzenie sędziego na sprawę nacechowane będzie ukierunkowaniem przeciwko jego mocodawcy. Podkreślił, iż atakująca oskarżonego dziennikarka oraz wyznaczony do rozpoznawania sprawy sędzia wywodzą się z tego samego środowiska, rozumianego jako osoby, które połączone są wspólnotą poglądów artykułowanych w sposób bezpośredni i kwestionujących istniejący porządek prawny, co świadczyć może o tym, iż sędzia jest w pewien sposób uprzedzony do oskarżonego (prawomocnie uniewinnionego), który w dodatku (co również może wpływać na treść wydanego orzeczenia) w czasopiśmie N. został „opisany” jako reprezentant innej opcji politycznej (*k. 129-130 akt SN*).

Marginesowo jedynie wskazać należy, że uzasadnienie wniosku o wyłączenie sędziego SN Jerzego Grubby od udziału w sprawie stanowiło uzasadnienie złożonego uprzednio przez oskarżonego B. M. wniosku o zbadanie spełnienia przez sędziego SN Jerzego Grubbę wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących powołaniu i postępowaniu po powołaniu w trybie art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym (*k. 111-112 akt SN*), który zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Karnej z dnia 5 lutego 2024 r. w sprawie II KB 1/24 odrzucono z uwagi

na to, że nie został podpisany przez adwokata lub radcę prawnego (art. 87¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 29 § 8 ustawy o SN) na podstawie art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 29 § 6 i n. ustawy o SN (*k. 114 akt SN*).

Z pieczęci Kierownika sekretariatu Wydziału II Izby Karnej Sądu Najwyższego zamieszczonej na karcie 134 akt sprawy wynika, że na podstawie zarządzenia Prezesa Izby Karnej z dnia 19 marca 2024 r. wniosek ten został zarejestrowany w repertorium „KRI” pod numerem 400, a następnie przydzielony do rozpoznania sędziemu SN A. B.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wyłączenie sędziego SN Jerzego Grubby od udziału w sprawie o sygn. akt III KK 549/22 należało pozostawić bez rozpoznania, albowiem jego analiza wskazuje na to, że nie jest to w rzeczywistości wcale wniosek o wyłączenie sędziego oparty na podstawie wskazanej w przepisie art. 41 § 1 k.p.k. — tak jak go oznaczył obrońca oskarżonego r. pr. J. A. oraz jak to wstępnie przyjęto w ramach przeprowadzonej w dniu 19 marca 2024 r. kontroli formalnej (zarządzenie Prezesa Izby Karnej Sądu Najwyższego, *k. 134 akt SN*).

Tytułem uwagi o charakterze ogólnym należy wpierw odnotować, że w systemie prawa karnego procesowego funkcjonują obecnie aż trzy odrębne ścieżki (tryby) umożliwiające wyłączenie sędziego od udziału w sprawie w związku z okolicznościami podlegającymi każdorazowej, zniuansowanej na tle danego układu procesowego ocenie. Są to (wyjawszy wyłączenie sędziego na podstawie przesłanek powodujących powstanie stanu określanego w jurysprudencji mianem *iudex inhabilis*, enumeratywnie wskazanych w przepisie art. 40 § 1 k.p.k.; mają one na tyle „sztywny” charakter i są na tyle wąsko ujęte przez ustawodawcę, że ich praktyczne stosowanie — z reguły — nie nastrocza poważniejszych trudności): (a) art. 41 § 1 k.p.k. (instytucja *iudex suspectus*), (b) art. 26 § 2 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. z 2023, poz. 1093, j. t. ze zm. (dalej cyt. jako – ustawa o SN) i (c) art. 29 § 5-24 ustawy o SN.

Z porównania tych urządzeń prawa sądowego wynika, że o ile — generalnie — wszystkie one są nakierowane na zapewnienie bezstronności i niezawisłości sędziów (sądów) orzekających w sprawie, to każdy z nich dotyczy jednak odmiennie określonych przez ustawodawcę wycinków szeroko pojmowanej

bezstronności sędziego i w innym zakresie (w związku z innymi okolicznościami) ma gwarantować stronom postępowania prawo do bezstronnego procesu.

Konsekwencją równoległego funkcjonowania w systemie prawa odrębnie ukształtowanych wniosków o wyłączenie jest konieczność rozłącznego traktowania tych instrumentów procesowych oraz podstaw ich stosowania, tj. te same, identyczne okoliczności będące podstawą złożenia jednego z wniosków nie mogą być jednocześnie — jeśli chodzi o dokładnie tę samą podstawę faktyczną i prawną — impulsem do skutecznego złożenia wniosku czy wniosków o wyłączenie sędziego nawiązujących do innych podstaw ustawowych.

Ma to szczególne znaczenie na gruncie niniejszej sprawy, gdzie zostały złożone dwa w zasadzie jednobrzmiące wnioski (zarejestrowane osobno w repertorium „KB” jako sprawa sygn. I KB 1/24 oraz w kontrolce „KRI” jako wniosek o wyłączenie) datowane na dzień 13 stycznia 2024 r. (ale nadesłane do Sądu Najwyższego w odstępach ponad dwumiesięcznych, por. prezentaty na obu wnioskach — 15 stycznia 2024 r. i 18 marca 2024 r.) autorem pierwszego z nich jest oskarżony, autorem drugiego — jego obrońca z wyboru r. pr. J. A. .

Otóż w obu wnioskach tj. we wniosku oskarżonego oraz wniosku jego obrońcy — mimo identyczności zaprezentowanej w nich argumentacji — wskazano na dwie odrębne podstawy prawne ich złożenia: wniosek oskarżonego na przepis art. 29 § 5 ustawy o SN (mimo wskazania, że jest to cyt.: „wniosek o zmianę sędziego”), wniosek obrońcy B. M. — na art. 41 § 1 k.p.k. Godzi się jednak położyć nacisk na to, że w uzasadnieniu wniosku obecnie będącego przedmiotem rozważań podnosi się wyłącznie okoliczności faktyczne będące podstawą złożonego dwa miesiące wcześniej wniosku sygnowanego przez oskarżonego i nawiązującego do żądania zbadania spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego i postępowania po jego powołaniu.

W tym kontekście należy powiedzieć, że — po pierwsze — nie ma wątpliwości co do tego, że o znaczeniu (charakterze) czynności procesowej decyduje jej treść, nie zaś nazwa, którą opatrzył ją autor (*falsa demonstratio non nocet*). Nie zachodzi jednak odwrotna relacja: określenie (nazwanie, nazwa) czynności nie zmienia jej charakteru prawnego. Inaczej mówiąc, na gruncie prawa

karnego procesowego brak jest korespondującej dyrektywy interpretacyjnej, zgodnie z którą momenty natury czysto formalnej — lub wręcz formułkowej — takie jak nazwa czynności, intytulacja pisma, miałyby być miarodajne dla zdekodowania charakteru czynności procesowej czy też mogłyby stanowić podstawę do przyjęcia tezy o modyfikacji istoty czynności (znaczenia, treści czynności). Brak jest więc podstaw do sformułowania w postępowaniu karnym zasady *falsa natura non nocet*.

Po drugie, kwestia natury czynności procesowej podlega badaniu w postępowaniu jurysdykcyjnym w sposób ciągły, na k a ż d y m etapie postępowania. Zatem wstępna kontrola formalna skargi inicjującej postępowanie przeprowadzona przez upoważniony do tego podmiot nie petryfikuje dalszego biegu postępowania w tym znaczeniu, że nie jest ona wiążąca dla sądu z punktu widzenia określenia charakteru czynności prawnej (wniosku inicjującego postępowanie; także — tak jak w tym przypadku — postępowania o charakterze incydentalnym, postępowanie o wyłączenie sędziego) i charakteru postępowania. Sąd Najwyższy jest zatem obecnie zobowiązany do zweryfikowania charakteru procesowego złożonego przez r. pr. J. A. wniosku o wyłączenie, nazwanego — przez samego autora — wnioskiem o wyłączenie „na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.”.

Po trzecie wreszcie, zestawienie wskazanych powyżej podstaw wyłączenia sędziego, rozlokowanych obecnie przez ustawodawcę zarówno w ustawie postępowania karnego, jak i w ustawie ustrojowej regulującej postępowanie przed Sądem Najwyższym (ustawa o SN) dowodzi, że każda z tych podstaw, choć zorientowana (jak już powiedziano wyżej) na zapewnienie takich wartości, jak niezawisłość i bezstronność sędziego, cechuje się oczywistą i daleko idącą odrębnością normatywnego ujęcia. W praktyce oznacza to, że w przypadku formułowania wniosku o wyłączenie w oparciu o tę odrębnie przez ustawodawcę skodyfikowane podstawy autor wniosku (rzecz oczywista dotyczy to przede wszystkim profesjonalnych uczestników obrotu prawnego) zobowiązany jest w uzasadnieniu wniosku nawiązać do całkowicie innych podstaw faktycznych i prawnych.

W związku z tym, że nieodzowne było zbadanie na obecnym etapie postępowania wniosku zarejestrowanego w kontrolce „KRI”, czy w istocie chodzi tu

o wnioszek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego oparty na podstawach nawiązujących do przepisu art. 41 § 1 k.p.k., tak jak to się deklaruje w jego *petitum*.

Otóż analiza uzasadnienia obu wniosków datowanych na 13 stycznia 2024 r. przekonuje w sposób nie pozostawiający żadnych wątpliwości, na co wskazano już wyżej, że argumentacja zaprezentowana przez obrońcę w uzasadnieniu wniosku o wyłączenie SSN Jerzego Grubby na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., w istocie jest tożsama z argumentacją przedstawioną we wniosku oskarżonego znajdującym się na k. 111 i 112 akt SN wskazaną jako podstawa żądania zbadania spełnienia przez ww. sędziego Sądu Najwyższego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu w trybie art. 29 § 5 ustawy o SN. Poza nieznaczną modyfikacją w treści uzasadnienia wniosku obrońcy oskarżonego (wyeliminowanie zeń powołania orzeczenia Sądu Najwyższego wydanego w tzw. sprawie testowej) ich podstawa jest tożsama.

Jedyna istotna różnica pomiędzy tymi wnioskami polega na tym, że obrońca oskarżonego operuje odmienną intytlucją (art. 41 § 1 k.p.k. miast przepisu art. 29 § 5 ustawy o SN). Wobec zasygnalizowanej powyżej materialnoprawnej identyczności obu wniosków należało zatem udzielić odpowiedzi na pytanie o rzeczywisty charakter złożonych wniosków. Ich struktura, konkretnie zaś ściśle nawiązanie przez ich autorów do tych samych okoliczności nie pozostawia wątpliwości co do tego, że obecny wniosek mógł zostać zarejestrowany w kontrolce „KRI” wyłącznie przez przeoczenie. Nie ma bowiem wątpliwości co do tego, że opatrzenie tego wniosku w *petitum* nawiązaniem do podstawy wyłączenia sędziego skodyfikowanej w Kodeksie postępowania karnego ma czysto instrumentalny charakter i nie konweniuje w żaden sposób z rzeczywistą treścią przedsięwziętej przez r. pr. J. A. czynności procesowej (w istocie jest to wniosek o wyłączenie oparty na podstawie wskazanej w art. 29 § 5 ustawy o SN) i ma służyć jedynie obejściu gwarancyjnych zasad i trybu postępowania w przedmiocie wniosku o wyłączenie określonego w art. 29 § 5 ustawy o SN. Wreszcie należy powiedzieć, że na to, iż wniosek złożony przez obrońcę oskarżonego stanowi w istocie proste i prawie że dosłowne powielenie wniosku o przeprowadzenie testu niezawisłości i bezstronności sędziego z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego

powołaniu i jego postępowania po powołaniu złożonego na początku 2024 r. przez oskarżonego świadczy rozbieżność dat złożenia tych wniosków i zbieżność ich datowania: drugi z nich został złożony w dwa miesiące później (18 marca 2024 r.), a jednak nosi tę samą datę (13 stycznia 2024 r.), co potwierdza tylko wskazane powyżej okoliczności.

Sumując: niniejszy wniosek, będący powieleniem tożsamego wniosku opartego na podstawie z art. 29 § 5 ustawy o SN zarejestrowanego w repertorium II „KB” (pod sygn. II KB 1/24) jest nie tylko prawnie niedopuszczalny, ale i procesowo niestosowny. W efekcie wniosek ten należało pozostawić bez rozpoznania — jako wniosek omyłkowo zarejestrowany w kontrolce „KRI”, w rzeczywistości zaś nieoparty na art. 41 § 1 k.p.k.

[J.J.]

[ms]